

MOLIERE - LAKOMEC

LITERÁRNÍ TEORIE

Literární druh a žánr:

divadelní hra (drama); klasická komedie

Literární směr:

vydáno r. 1668 – vrcholné období autorovy tvorby; klasicismus

Slovní zásoba:

převažuje spisovný jazyk; jasné a stručné věty; převažuje použití jednoduchých souvětí; občas proloženo hovorovými výrazy; zdrobněliny

Stylistická charakteristika textu:

detailní (dějová) charakteristika postav; komediální a důvtipné zápletky; úsměvná nedorozumění

Text:

komediální a hovorové prvky; text je velice jednoduchý a srozumitelný; v určitých momentech velice emotivní jazyk hlavních postav Harpagona

Postavy:

HARPAGON (latinsky harpago =loupit): 60-ti letý vdovec; lichvář; necitelný lakomec, ochotný pro peníze udělat cokoli, ztráta peněz je pro něj tragédií a znamená pro něj ztrátu smyslu života; je zde vyobrazen jako tragikomická postava; KLEANTES: Harpagonův syn; je jeho pravým opakem; miluje chudou Marianu; MARIANA: krásná, ale chudá dívka; má starost o nemocnou matku; doopravdy (ne kvůli penězům) miluje Kleanta; ČIPERA: věrný Kleantův sluha; ukradne Harpagonovi truhlu s penězi v dobrém úmyslu; ELIŠKA: dcera Harpagona; miluje Valéra; VALÉR: sluha Harpagona; miluje Elišku; ANSELM: bohatý šlechtic; má si vzít Elišku proti její vůli; je otcem Valéra a Mariany; FROSINA: dohazovačka

Děj:

Harpagon omezuje své děti, manipuluje s jejich životy pro svůj osobní zisk; jeho syn Kleantes si dokonce musí půjčovat, protože žádné peníze nedostává; Kleantes se zamiluje do chudé Mariany → chce požádat otce o svolení ke svatbě → Harpagon ji chce pro sebe a syna plánuje oženit s bohatou vdovou; dceru Elišku chce navíc provdat za starého šlechtice Anselma (Eliška ale miluje Valéra → Kleantův sluha Čipera objeví ukrytou Harpagonovu truhlu s penězi → Harpagon ji nemůže najít → šílenství, zběsilé pátrání a podezírání všech ostatních → výměnou za peníze se nakonec vzdává Mariany → Valér prozrazuje šlechtický původ sebe a Mariany (jejich otcem je Anselm) → Harpagon ví, že ho to nic nebude stát a že ani své dceři nebude muset dávat žádné věno, takže proti oběma svatbám nic nenamítá → svatba Kleanta s Marianou a Valéra s Eliškou

Kompozice:

hra je rozdělena na 5 dějství; děj je časově navazující (chronologický postup vyprávění)

Prostor:

Paříž (převážně Harpagonův dům)

Čas:

děj se odehrává během jediného dne v roce 1670

Inscenace:

Lakomec se dodnes objevuje jak v divadelním, tak v televizním provedení po celém světě

Význam sdělení (hlavní myšlenky díla):

peníze deformují charakter, ničí rodinné vztahy a citové vazby; zesměšnění maloměstáctví – zobrazení zvráceného chování šlechty a měšťanů

LITERÁRNÍ HISTORIE - společensko-historické pozadí vzniku

Politická situace (mocenské konflikty, aj.):

války mezi evropskými křesťany a Osmanskou říší (17.stol.); probíhá Třicetiletá válka – nábožensko-politický konflikt evropských velmocí (1618-1648); ve Francii vládne Ludvík XIV. (1643-1715); podepsán Vestfálský mír – konec Třicetileté války (1648); popraven anglický král Karel I. - z Anglie se stává republika pod vedením Olivera Cromwella (1649)

Základní principy fungování společnosti v dané době:

Konec feudalistické společnosti, charakteristické tvrdou prací nevolníků (většinou 1492-1789)

Kontext dalších druhů umění:

Rozvoj barokního umění (17.století – 1600-1750); MALBA: Rembrandt van Rijn (1606-1669) – nizozemský malíř

Kontext literárního vývoje:

Jean de la Fontaine (1621-1695) – franc. bajkař a básník; probíhá období klasicismu

AUTOR

Život autora:

Moliere (1622-1673) – v.l.ménem Jean-Baptiste Poquelin; francouzský spisovatel období klasicismu, herec a jeden z nejslavnějších dramatiků všech dob; je považován za zakladatele moderní francouzské komedie; narodil se jako syn měšťana → brzy se stal (proti vůli rodiny) komediantem a hercem → založil vlastní divadelní společnost (uváděla hlavně satirické komedie a frašky) + spolupráce s hudebním skladatelem Jeanem-Baptistem Lullym → odvážná kritika a zesměšňování společenských poměrů (např. pokrytectví a snobská morálka šlechty a církve) → časté spory s královským dvorem → r. 1673 zemřel přímo na jevišti při 4. repríze své hry Zdravý nemocný (mezi diváky byl tehdy i franc. král Ludvík XIV.); Moliere se proslavil zejména mezi chudinou

Vlivy na dané dílo:

měšťanská rodina – znalost prostředí a odpor k tomuto stylu života; Titus Plautus – Komedie o hrci

Vlivy na jeho tvorbu:

Italská commedia dell'arte; měšťanský původ (znalost prostředí)

Další autorova tvorba:

jeho prvotiny nebyly příliš úspěšné; psal především dramata (frašky, komedie, veselohry, satiry, parodie, atd.) na téma šlechtického života - celkem jich napsal 33; např. Tartuffe (1664, 2x zakázána); Don Juan aneb Kamenná hostina (1665); Misanthrop (1666); Chudák manžel (1668); Zdravý nemocný (1673)

Inspirace daným literárním dílem (film, dramatizace, aj.):

DIVADLO: dílo je dodnes divadelně inscenováno po celém světě; FILM: Lakomec (fr.komedie zasazená do moderní doby; 1980) - hraje: Louis de Funes; Lakomec (it./fr./šp.komedie; 1990) - hrají: Laura Antonelli, Christopher Lee, aj.; Lakomec (česká TV inscenace; 2002) – hrají: Viktor Preiss, Jiřina Bohdalová, aj.; PŘEKLADY DO ČJ: Erich Adolf Saudek, Jaroslav Vrchlický, aj.

Jak dílo inspirovalo další vývoj literatury:

dílo pravděpodobně inspirovalo mnohé moderní dramatiky

LITERÁRNÍ KRITIKA

Dobové vnímání díla a jeho proměny:

autor tímto dílem navázal na předchozí úspěchy (Tartuffe, apod.) a ještě jím zvýšil svou popularitu; dílo bylo populární zejména u chudinských vrstev, některá Molierova představení však navštěvoval i tehdejší francouzský král Ludvík XIV.

Dobová kritika díla a její proměny:

na odbornou kritiku (ze zámožnějších řad obyvatelstva) působilo dílo poměrně provokativně

Aktuálnost tématu a zpracování díla:

téma vlivu peněz na chování a vztahy člověka je zcela nadčasové a i dnes aktuální

SROVNÁNÍ

Srovnání s vybraným literárním dílem:

Titus Plautus – Komedie o hrci (podobné téma); ostatní Molierovy hry (společná idea – kritika a zesměšňování šlechty a měšťanstva)

komedie - většinou dramatický (divadelní) žánr; vždy má dobrý konec; vyznačuje se humorem; často vtipně (někdy i silně kriticky) hodnotí lidské nedokonalosti a slabosti
klasicismus - umělecký směr kopírující baroko; vznikl jako reakce na baroko v 17.stol.ve Francii – historicky patří do barokního období; snaha odlišit se od přehnaně zdobeného baroka; starověké prvky (návrat ke klasickému řeckému a římskému umění), střizlivost, jasné daný řád, jednoduchá a srozumitelná forma
commedia dell'arte - divadelní žánr založený na improvizaci; rozkvét v Itálii v období baroka (cca konec 16.stol.-1.pol. 17.stol.);
fraška - jednoduchá forma komedie; objevují se zde jednoznačně kladné nebo záporné postavy